

19. Ганич, М. М. Горленко (Галай) Олеся Михайлівна : [д-р мед. наук] / М. М. Ганич // Енциклопедія Закарпаття : визначні особи ХХ ст. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 101. : портр.
20. Горленко Олеся Михайлівна : [д-р мед. наук] // Наукова еліта Закарпаття : д-ри наук, проф. Ужгород. нац. ун-ту. – Ужгород : Гражда, 2005. – С. 44-45. : портр.

ТРАВЕНЬ: 29

ПАВЛО ВАСИЛЬОВИЧ ДОБРОВСЬКИЙ

105-річчя від дня народження публіциста,
видавця, громадсько-політичного діяча (1907–1984)

В історії Закарпаття ХХ століття є чимало непересічних постатей, чиї імена нині безпідставно забуті. Серед них і постать Павла Добровського – видавця та публіциста, активного громадського діяча, щиро борця за українську національну ідею.

Павло Васильович Добровський (у деяких виданнях його прізвище вказано – Дубровський) народився 29 травня 1907 р. в с. Рокосово на Хустщині. В народній школі рідного села він здобув початкову освіту, а у 1919 р. став одним із перших учнів українського відділення Берегівської державної реальної гімназії. Слід відзначити, що у міжвоєнному Закарпатті (на той момент – Підкарпатській Русі) цей навчальний заклад був одним із небагатьох, де місцеву молодь виховували в українських традиціях. Викладачами тут працювало чимало емігрантів із Галичини та Наддніпрянської України (серед них Василь Пачовський, Андрій Аліскевич, Корнило Заклинський, Омелян Бачинський та ін.), які прищеплювали гімназістам любов до української літератури, ґрунтовні знання української історії, і найважливіше – тверде усвідомлення приналежності закарпатських русинів до української нації. Тому й не дивно, що вихованцями Берегівської гімназії в різний час були Микола Бандусяк, Степан Росоха, Федір Потушняк, Михайло Троян, Василь Худанич та багато інших ширих борців за українську справу.

Навчаючись в гімназії, Павло Добровський став членом молодіжної патріотичної організації „Пласт”, був співредактором

місячника „Берегівський пластун”, співав у гімназійному хорі, брав участь у постановках учнівського театального гуртка. По закінченні гімназії у 1927 р. Павло Васильович вирушив на студії до Праги, де поступив на юридичний факультет Карлового університету. Тут він стає активним діячем „Союзу Підкарпатських Руських Студентів”, в якому тоді гуртувалися усі студенти-народовці із Підкарпатської Русі та Пряшівщини. В період 1928–1929 рр. він навіть був секретарем цієї організації. У цей час Павло Добровський також брав участь у роботі студентського театального гуртка „Верховина”, який у 1927–1930 рр. діяв в Празі під керівництвом студента філософського факультету Карлового університету Юрія-Августина Шерегія.

Наприкінці 1920-х рр. Павло Васильович став членом підкарпатської крайової організації Комуністичної партії Чехословаччини, яка займала послідовну проукраїнську позицію і користувалася значною підтримкою серед населення краю. Комуністичні переконання у значній мірі вплинули і на його громадську діяльність у середовищі празьких студентів-закарпатців. Влітку 1929 р. П. Добровський разом із своїми університетськими товаришами – студентом-юристом Миколою Цуперяком та студентом-медиком Осипом Рудзинським випустили „самвидавом” кілька номерів журналу „Ластівка”. Журнал мав комуністичне спрямування, а його основною ідеєю було те, що в Підкарпатській Русі і на Пряшівщині живе той самий народ, що й в Галичині та Радянській Україні. Розмножені на гектографі примірники „Ластівки” розповсюджувалися не лише в середовищі празького студентства, а й серед учнівської молоді Підкарпатської Русі. Це викликало незадоволення чехословацької поліції, і тому невдовзі випуск журналу припинився. А вже у 1932 р. Павло Добровський та Микола Цуперяк, а також ще один студент юридичного факультету Карлового університету Іван Горват розпочали видання офіційно зареєстрованого часопису „Поступ”. Журнал виходив як „орган поступової молоді” кожного місяця (крім липня і серпня), його видавцем був П. Добровський, а відповідальним редактором – І. Горват. Так само, як і свого часу нелегальна „Ластівка”, „Поступ” стояв на комуністичній платформі. Тут публікувалися гострі соціальні матеріали, в яких лунала різка критика на адресу чехословацького уряду, це зокрема статті І. Горвата „Дещо про шкільний страйк у Великих Лучках”

(1932, № 1), „Голод! Голод! Голод!” (1932, № 2-3), П. Добровського „Лицем до села” (1932, № 2-3), М. Цуперяка „Жебрання і боротьба” (1932, № 2-3) та ін. Прокомуністичне спрямування „Поступу” викликало спротив деяких активістів „Союзу Підкарпатських Руських Студентів”, і 13 жовтня 1932 р. П. Добровського та І. Горвата було виключено з лав цієї організації. Вікентій Шандор (який також в цей час навчався в Карловому університеті і був одним із ініціаторів виключення П. Добровського та І. Горвата з СПРС) згадував пізніше, що під час розгляду питання про виключення Павло Добровський тримався дуже гідно: „Промова Дубровського (Добровського. – К.К.) була на достойному рівні, хоч я з нею і не погоджувався, та він чесно пояснив і відстоював свою позицію”. До речі, санкції стосовно Павла Васильовича багато членів „Союзу...” не підтримали, особливо ті, які свого часу навчалися разом з ним у Берегівській гімназії. Після виключення з лав СПРС П. Добровський із товаришами ще певний час продовжували видання „Поступу”. Однак вже 1933 р. через брак коштів змушені були його припинити, випустивши загалом 10 чисел.

У 1934 р. Павло Васильович закінчив університет із ступенем доктора права (JUDr) і повернувся до рідного краю. Тут до осені 1938 р. він займався юридичною практикою в приватних адвокатських конторах. 27-28 серпня 1935 р. під керівництвом П. Добровського в Ужгороді відбувся З'їзд прогресивного студентства, на якому було різко засуджено поширення фашистських течій в Європі.

У листопаді 1938 р., після того, як рішенням Віденського арбітражу Ужгород, Мукачево, Берегово та прилеглі території були передані Угорщині, Павло Добровський був у числі тих, хто займався евакуацією автономного уряду Підкарпатської Русі (Карпатської України) до Хуста. „Д-р Дубровський, д-р Цуперяк, Яремчук і багато інших взяло на свої плечі весь тягар евакуації, бо чехи повтікали і лишили краєву палату на Божу ласку”, – писав з цього приводу у своєму щоденнику Василь Гренджа-Донський.

До трагічних подій березня 1939 р. П. Добровський жив у новій столиці Карпатської України – Хусті, працював на відповідальній посаді у міністерстві господарства автономного уряду. Після падіння Карпатської України він проживав на території сучасної Чехії. Відомо, що у 1945 р. він входив до „Комітету громадян

Закарпатської України”, що діяв в Празі. В складі делегації цього комітету П. Добровський у липні того ж року побував в Ужгороді, і домігся від Народної Ради Закарпатської України сприяння у поверненні і подальшому працевлаштуванні сотень закарпатців-репатріантів на батьківщину. Поряд із позитивними зрушеннями Павло Васильович побачив в радянському Закарпатті й те, що ніяк не відповідало тим ідеалам, до яких він прагнув, будучи членом комуністичної партії – репресії проти населення, зверхнє ставлення приїжджих комуністів до місцевої інтелігенції... Мабуть саме тому він і відмовився від думки повертатися до рідного краю і до кінця життя прожив у Чехословаччині, багато років пропрацювавши у дирекції Чехословацького залізничного транспорту.

Павло Добровський помер 27 жовтня 1983 р. у м. Оломоуц (нинішня Чехія) після важкої хвороби. Згодом молодший брат Гаврило перевіз його прах до Закарпаття і перепоховав у рідному Рокосові.

КОСТЯНТИН КУЦОВ

Джерельні приписи:

1. Довганич, О. Д. Добровський Павло Васильович : [громад. діяч] / О. Д. Довганич // Енциклопедія Закарпаття : визначні особи ХХ ст. – Ужгород : Гражда, 2007. – С. 117-118. : портр.
2. Куцов, К. О. Періодичні видання та видавнича діяльність підкарпатських студентів в навчальних закладах Чехословацької Республіки (20-30-ті рр. ХХ ст.) : [про участь П. Добровського у виданні журн. „Ластівка” та „Поступ”] / К. О. Куцов // Науковий вісник Ужгородського університету : сер. : Історія. – Вип. 24. – Ужгород, 2010. – С. 222-229.
3. Цуперяк, М. Журнал „Поступ” : [біограф. відом. про П. Добровського] / Микола Цуперяк // Дружно вперед. – 1983. – № 9. – С. 24-25.
4. Цуперяк, М. Журнал „Поступ” : [біограф. відом. про П. Добровського] / Микола Цуперяк // Закарпат. правда. – 1983. – 8 черв. – С. 3.